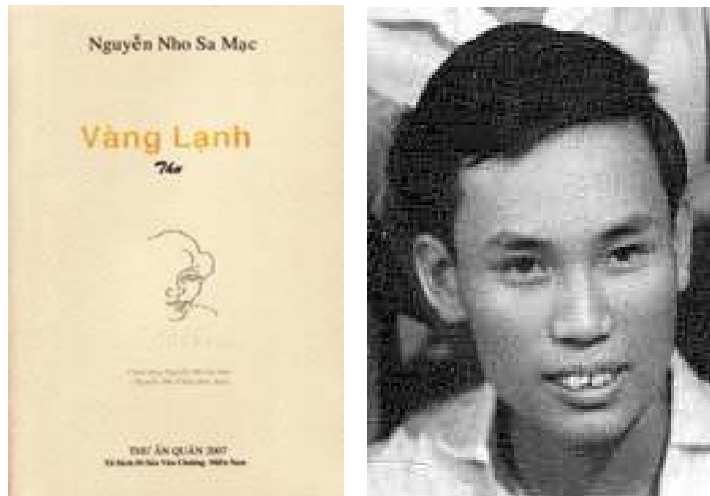

VÀNG LẠNH

Nguyễn Nho Sa Mạc (1944-1964)

Sưu tập và chép lại bởi Nguyễn Nho Châu

Lời Mở

(Đặng Tiến viết)

Thơ Nguyễn Nho Sa Mạc là thơ học trò. Học trò hiểu theo nghĩa ngây thơ trong trắng, hồn nhiên, đôn hậu, và hiểu theo số mệnh của tác giả, làm thơ trong tuổi học trò. Rồi ra đi, vĩnh biệt thơ trong tuổi học trò, sau một buổi liên hoan tất niên với bạn bè, tại một trường trung học tỉnh lẻ.

Phận bạc tâm thường, âm đạm, có chút gì thảm đạm. Nhà thơ tên thật là Nguyễn Nho Bửu, sinh năm 1944 tại Quảng Nam; ở tuổi 17 đã có thơ đăng báo. Dưới bút hiệu Nguyễn Thị Liên Phương, đã có tập thơ in chung, Chung nhau tuổi mộng, 1963; đang chuẩn bị tập Vàng lạnh thì đột ngột qua đời, đầu năm 1964, chưa tròn tuổi đôi mươi. Lạ lùng là anh đã có bài thơ tiên tri, gọi là "xúi quẩy" cũng được:

*Chiều cuối năm ngồi trên tầng phố cũ
Trời quê hương nhiều mây trắng sa mù
Hai mươi tuổi những ngày nuôi mộng nhỏ
Đã xanh rồi cây trái mọc suy tư*

(...) Tôi gọi nhỏ tên mình sa nước mắt

*Sống trên đời vừa đúng hai mươi năm
Máu sẽ khô xin tim này đừng rung
Giữa hư vô phần mộ nhỏ yên nằm...
("Mùa Xuân của một con người")*

Xuất thân từ một gia đình nông dân, sinh trưởng tại nông thôn trong thời kỳ giặc giã, Nguyễn Nho Sa Mạc làm thơ thật thà, bình dị như cuộc sống:

*Tôi sinh ở xóm nghèo (...)
Mẹ già ăn khoai sắn (...)
Cha cày sâu cuốc bẫm
Đất cát thấm mồ hôi (...)
Người anh đi đánh giặc
Nhớ nhà mòn con mắt (...)
Mẹ dạy tôi làm người
Phải yêu thương đồng loại (...)*

*Nên tôi buồn biết mấy
Làm người dân Việt Nam
Hằn vết thương chia cắt
Đón đau màu da vàng
("Cuộc đời", 1963)*

Đã xa rồi, cái thời "hoa niên" thơ mộng, vô tư của Đinh Hùng (1920-1967):

*Khi mới nhón tuổi mười lăm mười bảy
Làm học trò mắt sáng với môi tươi (...)
Ngoài cặp sách trần ai xem cũng nhẹ
Đời thấp thoáng qua học đường nhỏ bé
Phổ phưởng vui, cuộc sống mới lên hoa...
(Đinh Hùng, "Khi mới nhón")*

Và bây giờ, là tâm sự của lớp thanh niên sinh ra giữa thế kỷ XX:

*Thằng con trai mười tám
Lớn lên với nỗi buồn
Một bàn tay rỏ máu
Một vết thương trong hồn...*

*Đi giữa đời quạnh quẽ
Khuôn mặt nó buồn tênh
Môi sầu cao bằng núi
Sự nghiệp còn lênh đênh
("Tâm sự")*

Khi mới nhón là thơ hoài niệm, Đinh Hùng làm khi đã trưởng thành, đã có địa vị trên thi đàn. Lãng kính hồi quang có khi thay màu đổi sắc thực tại. Nhưng thử lấy trường hợp Tế Hanh (sinh 1921), làm tập Nghẹn ngào vào tuổi mười lăm mười bảy, được giải Tự lực Văn đoàn 1939, khi xuất bản đổi tên là Hoa niên, 1944. Đây thật sự là thơ học trò, tiêu biểu là bài "Quyên vờ nháp". Chàng học trò thời đó, như mọi thời, cũng yêu đương, mơ mộng vẩn vơ, nhưng rõ nét tin tưởng ở cuộc đời:

*Chân bước khoan thai giữa biếc hường
Và lòng vơ vẩn giữa yêu thương
Cả hai: không hẹn đều mang máng
Biết có mùa xuân đợi cuối đường*
(Tế Hanh, "Phoi phới")

Nguyễn Nho Sa Mạc không có niềm tin đó, và nói trong bài tự thuật: cuộc đời vốn buồn, biết chi chuyện mai sau. Hạnh phúc trong câu thơ Tế Hanh nằm trong chữ mang máng. Mang máng chỉ có nghĩa là mơ hồ, nhưng mơ hồ một cách êm ả, dịu dàng. Thế hệ sau này không có cảm giác dịu nhẹ ấy. Họ hoang mang, ngờ vực, khắc khoải, ưu tư. Trong giấc yêu đương, Nguyễn Nho Sa Mạc vẫn hoang mang:

*Là từ giã màu môi em rất đỏ
Những lần hôn chưa định nghĩa cuộc đời
Cầm tay nhau mà vẫn thấy xa xôi
Để thương nhớ như mây trời xa vắng*

*Là từ giã con đường em đi học
Mỗi chiều qua thành phố nuối thương
Kỷ niệm tươi nguyên bỗng chốc hoang đường
Cho thương nhớ lại lần vào dĩ vãng.*
("Từ giã")

Không có mùa xuân phía trước, như trong thơ Bùi Giáng hay Tế Hanh, vì trong thơ Nguyễn Nho Sa Mạc không có "phía trước". Cái bút danh Sa Mạc dường như là niềm hoang tưởng về một tiền sử nào đó:

*Xòe bàn tay vốc lên từng hạt cát
Bỗng vô cùng đau xót ở trong tim
Người lặng lẽ một mình trong sa mạc
Như một mình trong tiền sử buồn tênh.*
("Tự thuật")

Hướng về tiền sử là một cách khước từ hiện tại và tương lai – với một phần quá khứ gần gũi.

Thơ học trò của Nguyễn Nho Sa Mạc mang những hình ảnh chung chung:

*Áo nữ sinh qua cửa đời thèn thẹn
Em trở về ôm cả một trời thu
Thành phố xưa tan những lớp sa mù
Áo em trắng màu đông phương e lệ
("Màu áo đông phương")*

Thơ học trò của Nguyễn Bính có bài "Trường huyện", 1938, được truyền tụng:

*Học trò trường huyện ngày năm ấy
Anh tuổi bằng em lớp tuổi thơ
Những buổi học về không có nón
Đội đầu chung một lá sen tơ*

*Lá sen vương phấn hương sen ngát
Áp ủ đôi ta chút nhụy hồ
Lũ bướm tưởng hoa cài mái tóc
Theo về tận cửa mới tan mơ*

*Em đi phố huyện tiêu điều quá
Trường huyện giờ xây khác kiểu rồi
Mà đến hôm nay anh mới biết
Tình ta như chuyện bướm xưa thôi.*

Câu chuyện chắc là hư cấu để nói lên giấc mơ tình ái và tâm lòng hoài cựu của Nguyễn Bính, cũng như chuyện Phùng chèo làng Đặng, yếm đỏ khen thâm trảy hội chùa... Nhưng ông tin yêu những hình ảnh ấy, muốn sống lại và khôi phục nó cho kẻ khác. Nguyễn Nho Sa Mạc không có cái may mắn và niềm hạnh phúc kia. Sinh ra rồi lớn lên trong chiến tranh Việt Pháp, tiếp theo là chiến tranh Nam Bắc, cuộc sống thu hẹp không gian, cho đến những giấc mơ cũng nghèo đi:

*Tôi khôn lớn nhìn nổi buồn đất nước
Một dòng sông biên giới hai loài người
Nổi đau đớn chất chông cao bằng núi
Ôi Sài Gòn – Hà Nội cháy trong tôi*

*Tôi còn lại nửa mùa xuân phiêu lãng
Giữa lênh đênh tìm nắm một bàn tay
Trời tháng giêng những ngày sầu nổi gió*

Nhớ Sài Gòn thương Hà Nội mây bay.
("Mùa Xuân của một người")

Ngày nay, người ta nói đến những phong tục của xứ sở, ca ngợi lễ hội ngày xưa, là tâm hồn đã thư thái. Ca tụng lễ hội xa xưa cũng là một cách nhảm nháp hiện tại. Thế hệ Nguyễn Nho Sa Mạc không được diễm phúc đó. Sinh quán của anh, làng La Qua - năm anh sinh 1944 - còn là tỉnh đường, dinh Tổng đốc Quảng Nam, như Nguyễn Tuân đã kể lại trong tùy bút Cửa Đại.

Trường huyện anh theo học tại Vĩnh Điện xưa kia là một thị trấn phồn thịnh đã từng thu hút những đêm hát bội tung bùng. Nem chua Vĩnh Điện gói với lá ổi, chả lụa bằng ngón tay cái, những món ăn đặc sắc, là dư vị của một thời vàng son vang bóng. Nhưng hào quang này không để lại tia sáng nào nơi tâm hồn Nguyễn Nho Sa Mạc và lớp thanh niên thế hệ anh, nửa tỉnh nửa quê, quê nhiều hơn tỉnh, mãi lo học hành, chiến tranh, cơm áo:

*Lấy mồ hôi người cha
Thêm nước mắt người mẹ
Tôi lớn lên một mình
Giữa cuộc đời quanh quẽ
(...) Tôi trưởng thành lặng lẽ
Giữa cuộc đời phong ba
("Thân phận")*

Gió thổi sân trường chiều chủ nhật... Một câu thơ đơn giản, thậm chí tầm thường. Nhưng làm một câu thơ như thế, phải là Huy Cận, và trong một thoáng tâm hồn êm ả, trong một xã hội ổn định. Thơ học trò của Nguyễn Nho Sa Mạc không có những câu bình an như thế kia, và ngược lại Huy Cận cũng không làm được những câu chơn chất như Nguyễn Nho Sa Mạc: Những người con thời đại / Mấy ai lo ngày sau.

Tản Đà mô tả ngôi mã cũ bên đường, có câu thơ: tài cao phận thấp chí khí uất, có thể vận vào Nguyễn Nho Sa Mạc.

Anh sống cuộc đời ngắn ngủi, sáng tác thơ trong tuổi học trò, không nhiều, ít kinh nghiệm sống và ít tìm tòi thi pháp, nhưng chân thành, trong lành và trong sáng, đánh dấu một tâm trạng trong thời đại. Tâm trạng này ít được quan tâm, nay bè bạn sưu tập những bài thơ bất hạnh, phiêu bạt từ bốn mươi năm nay để xuất bản và giới thiệu [1] .

Tình người ở đây là quan trọng và cao quý nhất.

Văn nghệ, nơi đây là những mảnh vụn, làm bãi hẹn cho tình người.

Ưu tiên cho những người cô thế tìm nhau, mà không trông chờ một vinh quang nào ráo.

Đặng Tiến

Ngày giỗ Xuân Diệu
Orléans, 18/12/2006

Cuộc đời

*Tôi sinh ở xóm nghèo
một khung trời nho nhỏ
kéo lê đời hắt hiu
qua tháng ngày mệt mỏi*

*mẹ già ăn khoai sắn
nuôi con lớn chừng này
đời vẫn còn tay trắng
nuốt từng quả đắng cay*

*cha cày sâu cuốc bẫm
đất cát thấm mồ hôi
chấp từng manh áo vá
tiếp nối thêm cuộc đời*

*người anh đi đánh giặc
lâu chưa về hậu phương
nhớ nhà mòn con mắt
mây trắng lợp sa trường*

*những mùa đông giá lạnh
tôi ngồi nhìn mưa rơi
thơ cũng sầu giá lạnh
buồn chi thuở làm người*

*những đêm dài gió bắc
trở mình thấy xót xa
tìm vành nôi dĩ vãng
lời mẹ còn ngân nga*

*đất dạy tôi đời sống
máu mặn đổi miếng cơm
thịt xương làm phân bón*

cho ruộng đồng xanh hơn

*mẹ dạy tôi làm người
phải yêu thương đồng loại
nhưng bức tường ô nhục
còn mọc lên khắp nơi*

*nên tôi buồn biết mấy
làm người dân Việt Nam
hằn vết thương chia cắt
đón đau màu da vàng !*

*người con trai gục khóc
ôi nỗi buồn – nỗi buồn !
ngồi lặng nhìn ngục tối
suy tư chảy vào hồn.*

23-9-63

Vàng lạnh

*chuyện bữa ấy chiều nay em kể lẻ
màu môi chôn kỷ niệm đã lâu rồi
mi mắt đỏ ghi ân tình đỏ vỡ
đời nữ sinh vàng lạnh tháng ngày trôi*

*em đã khóc cả buổi chiều hôm trước
chúng bạn đùa biết hết chuyện riêng tư
những yêu thương trong đời người con gái
bảo em buồn nức nở trước trang thư*

*mới hôm nao người và em gặp gỡ
chiều bên ni, bên nớ mãi trông tìm
người bước qua con đường thom lá cỏ
nắng mùa Xuân em đứng đón bên thềm*

*em thắm bạo thương yêu người ấy lắm
những chiều xanh, chiều tím đợi người sang
tình thơ dại với môi hồng má thắm
sao cõi người vẫn lặng lẽ rùng hoang !*

*chuyện bữa ấy chiều nay em kể lẻ
dáng mi trầm nuối tiếc những ngày hoa
thứ bảy chiều chúng mình mừng sinh nhật*

của mối tình sớm nở - sớm đi qua

Sinh nhật

*Bằng đôi tay ôm kín nỗi buồn
ta đi trong trời đất hoang hôn
mà nghe sữa mẹ chan hòa chảy
máu ở buồng tim cũng loạn cuồng
ta xiết hình em trong tiếng hôn
im nghe da thịt và linh hồn
giữa không gian rộng ta chồm dậy
mặt đất quay cuồng miệng hỏa sơn*

*chân dẫm lên hàng vạn núi cao
để về trong thế giới chiêm bao
những người đi trước sâu ngơ ngác
những người đi sau hồn xanh xao*

*ta hát và ca giữa cuộc đời
nhìn xương vởi máu chiến trường phơi
những người đi trước về trong đất
lịch sử đây sao chiếu rạng ngời*

*bằng đôi tay ôm cả mặt trời
ta và em một khối sinh đôi
hỏi ơi khi ở trong lòng mẹ
ta muốn đi cho trọn kiếp người*

1-1964

Đêm Vĩnh Điện

*Ngồi nhìn nhau đêm nay
rời mai mình xa cách
tay cầm tay trong tay
mà ghen ngào đôi mắt*

*trời mùa đông u hoài
mưa nhòa lên phố ướt
mưa buốt hai tâm hồn
trên đường đời xuôi ngược*

một mái tranh ven đường

*che hình hài mỗi mết
cũng đã một thiên đường
cho những người sắp chết*

*chạm đầu bên bếp lửa
bằng hơi ấm tình thương
tiếp thêm ngàn đóm lửa
đốt đuốc tìm quê hương*

*mình cầm tay muốn khóc
thương những người đi sau
trời Việt Nam giá lạnh
màu chiến chinh thêm sầu*

*ngồi nhìn nhau đêm nay
rời mai người khoác áo
mang thân thể tù đầy
ra miền hoang hải đảo*

.....
Có về trong mây bay ?

Đốt lửa

*mười ngón tay thiêu đốt tuổi đời
thương linh hồn nhỏ khóc mồ cô
trái tim nay vẫn còn thoi thóp
cuộc sống bao lần mới đổi ngôi*

Khi người con trai khóc

*một que diêm soi đường
một vầng trán sỏi đá
một linh hồn nhỏ thương
một con người xa lạ*

*gục đầu trong bàn tay
với thân xác hao gầy
nửa đời ôm mộng mị
hư không trong vòng tay*

*một hàng dây kẽm gai
sắc lạnh trái tim này*

*cuộc đời ai bố trí
những suy tư tù đầy*

Trăng chết

*Mười hôm nào mười lăm
ta hằng khen em đẹp
khuôn mặt như trăng rằm
em nhìn ta khép nép*

*rồi mười sáu trăng tròn
ta còn hôn lên mắt
tóc em lúa vừa non
cho mặt mà nhan sắc*

*hôm mười bảy trăng lên
đi qua phố không đèn
nhìn ta em muốn khóc
sợ mai này mắt trăng
trên lối về cô độc
biết anh còn nhớ chăng ?*

Tâm sự

*thằng con trai mười tám
lớn lên với nỗi buồn
một bàn tay rỏ máu
một vết thương trong hồn*

*đi giữa đời quạnh quẽ
khuôn mặt nó buồn tênh
mối sầu cao bằng núi
sự nghiệp còn lênh đênh*

*bạn bè dăm bảy đứa
tay vẫn còn trắng tay
lang thang cùng thành phố
gặp nhau, cười – nhìn nhau*

*nhiều đêm trên hè vắng
hai đứa ôm nhau về
đường khuya mưa thấm lạnh
ngồi núp dưới hàng me*

*có hôm mình com bữa
chia nhau ổ bánh mì
nằm hút chung điếu thuốc
nhìn mây khói bay đi*

*chuyện đời mưa tiếp nắng
com từng hời muối dưa
một thằng đi biển biệt
không ai buồn tiễn đưa*

*túp lều tranh nho nhỏ
che linh hồn bơ vơ
ánh mặt trời còn đỏ
nên tôi còn làm thơ*

*thằng con trai lớn lên
giữa loài người lạng lẽ
trong cánh tay của mẹ
trong tâm hồn của cha*

Những chiều hành quân

*Anh dừng đây một buổi chiều
giữa đôi núi đồi hiu
rừng chơ vơ bản lạ
khói com càn cô liêu*

*những mái tranh xơ xác
những rẫy vườn cháy khô
tiếng nàng sơn nữ hát
khúc nhạc buồn ngu ngơ*

*sương rừng rưng rưng lạnh
gió rừng buốt đôi vai
những người trai ra trận
mấy ai lo ngày mai*

*rừng chiều hoa trắng nở
đâu màu hoa yêu thương
lửa rừng xa cháy đỏ
đâu ánh đèn quế hương*

mây rừng bay xuống thấp
nổi buồn chiều biên khu
hai đũa ngòi châm thuốc
nhìn non nước sa mù

ôi những chiều hành quân
anh nằm ngủ giữa rừng
áo nhòe vai đất đỏ
tóc nhòe mưa bụi đường

anh dừng đây một chiều
nghe núi rừng chuyển động
ôi những chiều hành quân
reo hò trong khói súng

Sa mù Việt Nam

trong sa mù Việt Nam
những linh hồn ngã gục
những viên đạn bạo tàn
những trái tim xé nát
tàn rữa vào không gian
vun sâu vào lòng đất
cho cây trái nảy mầm
thơm mùi thơm sữa mẹ
xanh màu xanh lúa non

trong sa mù Việt Nam
ngọn lửa vùng bốc cháy

Màu áo đông phương

áo em trắng màu đông phương e lệ
nụ cười vương hương thơm tuổi học trò
mái tóc lúa non màu mắt mở to
thu sự sống trắng tròn đầy hai má

em hiện đến như vì sao xa lạ
bước ngập ngừng qua thành phố tháng tư
áo em bay, trời đất đổi hiện từ
tôi bờ ngõ thu hồn về bản vắng

em lộng lẫy màu phấn son chết lặng

màu lạnh vàng ngủ gục dưới chân em
trưa xanh xao lụi cháy qua thêm
em bỏ mặc ôm lấy màu trinh trắng
áo nữ sinh qua cửa đời thèn thẹn
em trở về ôm cả một trời thu
thành phố xưa tan những lớp sương mù
áo em trắng màu đông phương e lệ

Mùa hạ

Sao không phải là thu cho trời bớt nắng
mây lưng trời từng buổi sáng đong đưa
giòng sông xanh đến vô cùng im lặng
em trở về qua lối ngõ ngày xưa

sao không phải là đông để anh rời thành phố
với buổi trưa với phi cảng nổi chiều sân ga
chuyến tàu đi chôn vùi sâu kỷ niệm
những hoang tàn đổ vỡ tuổi niên hoa

sao không phải là xuân cho đời cứ đẹp
cho loài người ca tụng mãi thiên nhiên
để muôn triệu mảnh hồn còn đóng khép
theo chúng mình ca hát khúc thiêng liêng

là mùa hạ nắng khô rồi, anh ơi
Hai người yêu nhau tìm không ra chỗ hẹn
Em trên cầu theo sắc mây trôi
Hai đứa nhìn nhau không biết cười hay thẹn

Nguyệt

Kỷ niệm ấy xin em từng sợi tóc
từng quàng vai ngồi kể chuyện yêu thương
từng tiếng hôn kết nguồn cho hơi thở
mười ngón tay đan nội cỏ thiên đường

kỷ niệm ấy đi dần ra hoang đảo
thôi tình yêu làm nước lũ cuông lưu
thành phố này người đi không tiếc nuôi
không gian này thương nhớ biết sao nguôi

tôi gọi Nguyệt tên người em rất nhẹ

mặt trăng buồn thành âm điệu mê say
Là bàn tay ôm đầu ai khóc đó
Lỡ yêu rồi sao nỡ bỏ xa nhau

Tôi nằm xuống giữa vùng hoang nước mắt
Nhận cuộc đời bằng roi vọt ưu tư
Còn em nữa xin chôn từng mảnh vỡ
Của linh hồn tan biến giữa hư vô

Đời tàn nhẫn với anh rồi em ạ
Nuôi ân tình bằng kỷ niệm hôm qua
Thôi người đi, dĩ vãng òa lên khóc
Bước chân này xin sỏi đá buông tha

Còn ở đó

còn ở đó màu da vàng thượng cổ
tổ tiên tôi từ sơ thủy vốn buồn
hai bàn tay đã đào sâu lòng đất
trồng muôn ngàn cây sậy trái tình thương

với nước mắt đã ươm từng ngọn lúa
thêm mồ hôi thêm mạch sống quê hương
tôi đã thấy ngày Trường Sơn quần quai
ôm cánh tay Việt Bắc khóc đau thương

còn ở đó lời phong dao tình ái
bốn nghìn năm lịch sử cháy trong hồn
đứa trẻ náu vành nôi kêu má má
hình ảnh nào hơn cảnh mẹ ru con

tôi khôn lớn nhìn nổi buồn đất nước
một giòng sông biên giới hai loài người
nổi đầu đón chát chồng cao bằng núi
ôi Sài Gòn- Hà Nội cháy trong tôi

Tự thuật

Đời vốn buồn nên thích làm thơ
bắt những nhịp câu cho tâm hồn qua lại
có hôm ngồi thương cuộc sống bơ vơ
rồi úp mặt ghen ngào không dám khóc

*yêu một người nhưng chưa biết tên
mỗi khi nhớ ôm choàng hư vô gọi
thương một người đâu phải người quen
đêm nằm ngủ mộng hẳn lên nếp trán*

*những khi buồn lang thang trên hè phố
đồng rác, cột đèn, chó đói và anh
mái tóc hai mươi tâm hồn loang lổ
thích cô đơn vào những chuyến viễn hành*

*xòe bàn tay vốc lên từng hạt cát
bỗng vô cùng đau xót ở trong tim
người lặng lẽ một mình trong sa mạc
như một mình trong tiền sử buồn tênh*

*cuộc đời vốn buồn biết chi chuyện mai sau
ngày đã sống khắc sâu vào lòng đá
thân cuối xuống hôn vào mặt đất
thuở trần gian tôi ném trọn trái sầu*

Mùa Xuân của em

*Chiều xuân sang em nhìn mưa khóc
kỷ niệm chong đèn thức suốt đêm qua
ngón tay nhỏ lần đan sâu cô độc
tưởng chừng như tuổi trẻ bỏ đi xa*

*thứ bảy chiều em rong hè phố cũ
con đường xưa hoa đỏ nở rộn ràng
giòng sông đỏ bỗng nhiên buồn vô cớ
im mây trời tím biếc buổi xuân sang*

*em đứng lại buổi chiều đang xuống thấp
tháng giêng sương bụi phủ vai gầy
sân ga vắng con tàu không dừng lại
tôi vì sao buồn ngủ giữa heo may*

*gió mội mỗi mùa xuân như cúi mặt
hàng cau xanh đứng xõa lá âm thầm
em muốn nói trên vòng quanh đôi mắt
hồn mùa xuân khuôn mặt xa xăm*

Vàng lạnh 2

*Đừng nói nữa bài thơ vàng lạnh ấy
tình ngày xưa xin trả lại cho người
kỷ niệm buồn vui một thuở xa xôi
chợt đứng dậy đi lần vào thương nhớ*

*tôi bỏ đi tìm tình yêu thành phố
những khi buồn muốn nhắc lại tên em
đếm các vì sao rơi rụng bên thềm
tôi thức giấc khi thấy mình cô độc*

*làm con trai lần đầu yêu để khóc
tập thư màu xanh nước mắt đau thương
trả lại cho tôi thành phố con đường
từng buổi sáng buổi chiều tôi qua đó*

*hai mươi tuổi hôm nào yêu người em môi đỏ
tình khai sinh bằng tiếng khóc hoàng hôn
những âm thanh nào nuốt chửng trong hồn
em có thấy tình ra đi nhẹ nhẹ*

*em còn nhớ chuyện hôm nào kẻ lẽ
đôi bàn tay chưa siết chặt làm cầu
khi tâm hồn hai đứa chứa yêu nhau
con nước chảy xa rồi bờ cát lở*

*em có nghe muôn hành tinh đổ vỡ
những mảnh hồn bốc cháy giữa không trung
tình yêu hôm nay mệt mỏi vô cùng
bài “vàng lạnh” xin em đừng nói nữa*

Thân phận

*Lấy mồ hôi người cha
thêm nước mắt người mẹ
tôi lớn lên một mình
giữa cuộc đời quanh quẩn*

*có nhiều đêm về khuya
nằm gát tay lên trán
khóc thầm cho thân phận
đời nghèo giàu phân chia*

*có nhiều đêm bàng hoàng
lời tiên trong giấc mộng
rời mộng vỡ tan hoang
thương đời mình bé bỏng*

*tôi vẫn đi lạnh lùng
giữa tha ma người sống
như vì sao lạc lỏng
giữa rừng sao không trung*

*tôi là tên khờ dại
mang nỗi buồn hôm nay
những người con thời đại
mấy ai lo ngày sau*

*trong cánh tay của mẹ
trong tâm hồn của cha
tôi trưởng thành lặng lẽ
giữa cuộc đời phong ba*

Lòng đất

*Cúi mặt hôn lòng đất
anh lắng nghe nỗi buồn
mả mồ xưa còn mát
nấm xương tàn quê hương*

Mùa xuân của một người

*chiều cuối năm ngồi trên tầng phố cũ
trời quê hương nhiều mây trắng sa mù
hai mươi tuổi những ngày nuôi mộng nhỏ
đã xanh rồi cây trái mọc suy tư*

*thân với máu xin thấp làm sương khói
giữa thời gian tìm vóc dáng con người
vùng tóc đỏ tháng ngày qua cỏ úa
lửa của trời thiêu đốt tuổi hai mươi*

*đôi mắt trũng hôn vào lòng đất ẩm
nguồn sữa khô đời sống cũng khô cạn
thiên nhiên vẫn mặt trời trên cao mọc*

người tìm chi khu vườn cũ giá băng

*tôi gọi nhỏ tên mình sa nước mắt
sống trên đời vừa đúng hai mươi năm
máu sẽ khô xin tim này đừng rụng
giữa hư vô phần mộ nhỏ yên nằm*

*lũ bạn tôi đưa còng lưng nằm ngủ
đưa vừng lên trên số phận lưu đày
mỗi trái tim hằn vết thương chia cắt
vết nhục này cho con cháu mai sau*

*tôi còn lại nửa mùa xuân phiêu lãng
giữa lênh đênh tìm nắm một bàn tay
trời tháng giêng những ngày sâu nổi gió
nhớ Sài Gòn thương Hà nội mây bay*

Chiếc nón bài thơ

*nắng tháng tư em nghiêng nghiêng vành nón
nhìn anh khẽ cười kiêu hãnh đôi môi
màu trắng nữ sinh mộng ước xa vời
mỗi chiếc nón một bài thơ nho nhỏ*

*em đi rồi người trong thành phố nhớ
thương hoài về cô gái miền trung
buổi sang em qua gió mát vô cùng
những sợi tóc bồng bênh hôn nếp trán*

*chiều em về giữa hai vùng ánh sáng
tà áo bay làm nhớ lụa Hà đông
chiếc nón bài thơ phần nội hương đồng
em – cô gái Việt Nam duyên thâm lặng*

*em nũng nịu xinh xinh màu nón trắng
rất đơn sơ nhưng đẹp tuổi học trò
đôi mắt vô tư chưa biết buồn lo
trong cuộc sống nuôi mầm xanh kỷ niệm*

Từ giả

*là từ giả bàn tay em quá đẹp
còn hương thơm mùi tình ái em cho
năm ngón thon thấp mộng học trò*

nuôi kỷ niệm trong vòng tay bé nhỏ

*là từ già màu môi em rất đỏ
những lần hôn chưa định nghĩa cuộc đời
cầm tay nhau mà vẫn thấy xa xôi
để thương nhớ như mây trời xa vắng*

*là từ già như nước hồ im lặng
thương về em đời không phấn không son
nhìn trăng sao có ấm lại linh hồn
và dự cảm mắt em cảnh ánh sáng*

*là từ già khuôn mặt hiền xa vắng
chiều phương đông em e lệ cúi đầu
suối đen huyền mái tóc chảy về đâu
nghe hơi ấm len vào trong tiếng nhạc*

*là từ già con đường em đi học
mỗi chiều qua thành phố nuôi thương
kỷ niệm tươi nguyên bỗng chốc hoang đường
cho thương nhớ lại dần vào dĩ vãng*

Tình khúc của một người

*Tôi đã sống từng đêm dài chơi với
dang cánh tay khô héo vọng trời cao
đất muôn năm lòng đất vẫn ngọt ngào
tôi của đất như rừng là của núi*

*nếu khi chết tôi trở về cát bụi
xin cho thêm chút lửa đỏ mặt trời
thở sơ sinh ai khỏi níu vành nôi
mồ mả đó mẹ hiền ru con ngủ*

*nín đi con mẹ ru từng hơi thở
mẹ dịu con từng bước nhỏ bơ vơ
tôi lớn lên giữa cuộc sống nghi ngờ
sầu cũng lớn theo tháng ngày đời khát*

*xã hội vẫn chông cao từng đóng rác
đất nước mình khỏi lửa ngót nhiều năm
cần những bàn tay giữ giống da vàng
cần những tâm hồn biết thương biết khóc*

nụ hôn nào ngày xưa vừa chớm mọc
lần đầu tiên ba đã hôn tôi
đất nước ta đang thiếu những con người
con phải sống nhưng không vì cơm áo

đưa trẻ đi giữa cuộc đời kiêu ngạo
hai bàn tay và máu của người cha
xử sở thân yêu sau rừng tre già
que diêm cháy trong đêm dài vô vọng
từng đồng lúa bập bùng theo sự sống
thấp trong hồn soi các ngã quê hương

lịch sử chạy vòng theo từng con sông nhỏ
máu của người hằn sâu trong đất đỏ
cuộc chiến tranh dần tiêu diệt giống nòi

trời miền Nam lửa bốc cháy trong tôi

Người

Rồi một đạo người qua thành phố đỏ
trời mù sương thành phố tháng Mười Hai
mái giáo đường còn nguyên màu ngói đỏ
ngước mắt nhìn tội lỗi lũ con trai

người nhìn lại đằng sau và sám hối
dưới chân người bão biển đuổi sau lưng
và trước mặt là đời hoang dã thú
thương linh hồn thập tự cũng rưng rưng

người cúi xuống nguyện cầu dòng tóc rối
mười ngón tay ngoan đạo đẹp vô cùng
đôi mắt ấy thôi bây giờ chịu tội
nhận cuộc đời còn ân huệ gì không ?

người bơ vơ gục đầu rồi câm lặng
thử vòng tay về thế đứng bình thường
bốn bức tường trở thành trống vắng
cánh cửa này có khép lại tình thương ?

người lạc lỏng giữa rừng đau lúa tuổi
đôi niềm vui chưa đủ xóa giận hờn
những trận cười tưởng như mình phản bội

cô đơn hoài nhưng vẫn khát cô đơn

*người nắm tay, người cắn môi rên siết
vâng trán nhăn hằn kỷ niệm thương đau
dòng sông chảy xa thánh đường – tạm biệt
thế kỷ này nhắm phải vị chua cay*

*người bình tĩnh sau bài ca huyền nhiệm
triều âm thanh xoa dịu lại linh hồn
và sau đó một hồi chuông khởi điểm
người van xin đời xóa bỏ hoàng hôn*

Tình khúc mùa Thu

*Anh chối dậy với hồn thơ bé bỏng
nhớ thương em từng giọt nhỏ vào hồn
những con đường viên đá đỏ hoàng hôn
cũng nức nở dưới chân chàng du mục*

*linh hồn anh đầu thai thành thảo mộc
đứng gục đầu sau lớp lớp chân đi
phố rêu phong mùa thu đến thăm thì
trong hiên vắng em cúi đầu chải tóc*

*rừng nơi đây những chiều lên cô độc
em bước đi qua bản vắng im lìm
lá rừng khô rách nát dưới chân im
đôi mắt ấy hương xưa thành phố cũ*

*mùa thu, mùa thu gục đầu đi ngủ
trăng bệnh vàng ngơ ngác giữa không gian
anh trở về nói kiếp sống đi hoang
qua thành phố có em chiều thứ bảy*

*thu nơi em buổi trưa về bóng cháy
bờ sông xanh tình ôm lấy vòng tay
đôi mắt em xua đuổi cuộc đời này
thu trốn chạy và tình anh tan vỡ*

*vào thu, vào thu – đêm dài nằm nhớ
rừng hoang, rừng hoang di động gót chân
con thú rừng còn đứng ngó băng khuâng
mắt niu gọi bước chân người du mục*

*anh trở về kiếp sống quá mong manh
và chỗi dậy với hồn thơ bé bỏng*

Phụ Lục

Phương Tấn

Tôi Đã Khóc Như Chưa Từng Được Khóc

Khoảng năm 1962 anh em làm văn nghệ như chúng tôi thường lập bút nhóm, một số anh em còn kèm thêm cái tên con gái ngoài bút hiệu chính của mình. Châu Thị Ngọc Lê là nhà thơ Luân Hoán, Hoàng Thị Bích Ni là tác giả của nhiều dịch phẩm và biên khảo Nguyễn Phú Long, Nguyễn Thị Liên Phương là nhà thơ Nguyễn Nho Sa Mạc. Và tôi cũng có bút nhóm Hoa Văn cùng một tên con gái bên cạnh bút hiệu Phương Tấn. “Vàng Lạnh” là bài thơ đầu tiên của Nguyễn Nho Sa Mạc đăng trên tạp chí Mai. Trong bài thơ có một câu tôi rất thích: “*Nhìn phố dài bỗng chốc biến rừng hoang*” vì nó cùng tâm trạng trong bài “Đà Nẵng” của tôi đăng trước đó trên tạp chí Gió Mới do nhà thơ Nguyễn Sa chủ trương: “*lâu đình như còn cát, thênh thang hút nẻo đường đi*”. Chúng tôi biết nhau qua thơ. Tuy vậy, tôi và Nguyễn Nho Sa Mạc chưa hề biết mặt.

Đầu năm 1963, tôi cùng một số anh em in chung thi tuyển mang tên Rừng. Tập thơ chưa kiểm duyệt nhưng quảng cáo đã cho in và dán đầy thành phố Đà Nẵng. Một hôm tôi vào nhà sách Sông Đà thì chợt thấy trên tờ quảng cáo Rừng có hàng chữ viết tay bằng mực tím, đều đặn: “*Anh em chờ đến mù mắt sao Rừng vẫn chưa có hở Phương Tấn ?*” và ký tên Nguyễn Nho Sa Mạc.

Tháng 3 năm 1963, “Rừng” bị ty kiểm duyệt không cho in vì “*phạm vấn đề chính trị và tôn giáo*”. Do sự khiếu nại của tôi, Rừng được chuyển vào Sài Gòn cho Hội đồng Kiểm duyệt Trung ương quyết định. Tháng 4-1963 Hội đồng Kiểm duyệt Trung ương trả Rừng cho ty Kiểm duyệt Huế với hàng chữ: “*Cấm phổ biến*”. Tôi chết lặng trước những bài thơ của tôi đầy những hàng gạch nát bằng bút đỏ. Tháng 7 năm 1973 Rừng phát hành trong sự “liều lĩnh” của tôi và chờ đợi quá lâu của anh em, trong đó có Nguyễn Nho Sa Mạc.

Tháng 12 năm 1963, tôi vui mừng khi anh Nguyễn Phú Long bắt chợt đưa Nguyễn Nho Sa Mạc đến thăm tôi. Nguyễn Nho Sa Mạc hiền lành, dễ thương. Anh xoan tuổi tôi và cũng chung nỗi niềm trong một đất nước bị chia cắt. Anh đọc những bài thơ anh viết về thân phận và đất nước cho tôi nghe. Anh cũng tâm sự những dự ước về văn nghệ trong năm tới. Trong 2 tháng sau đó, chúng tôi còn gặp nhau ba lần, lần nào anh cũng đọc thơ tặng

tôi. Nhưng 8 giờ tối đêm 25 Tết năm Quý Mẹo tôi không còn một lần nào được nghe anh đọc thơ nữa. Anh đã xa tôi vĩnh viễn. Tôi đã khóc như chưa từng được khóc hôm tiễn anh về lòng đất:

Nguyễn Nho Sa Mạc

Chia Hai

Khuya xa xách đồ về trời
phố cao sâu cũng nghe đời vóc hoa

tay lùa con nước xót xa
chân lùa bóng vỡ phôi pha thiên tài

từ anh bỏ lại tuổi mai
cát vàng thả gió chia hai bạn bè

bùng bùng xô dạt lòng khe
ván khua lách cách hồn khe khẽ về

Theo Sau

Dấy từ bão cát trôi lên
cổ xe người trắng lênh đênh theo về

ngàn con nước kéo lê thê
một vùng biển lạ trăm bề hoang mang

xôn xao lùa gió điêu tàn
thôi yên, sầu thổi nhạc vàng xuống thân

Phương Tấn
(Hội An, năm Quý Mẹo)
(Sài Gòn tháng 12 năm 2006)

Lời Nhà Xuất Bản

Tập thơ Vàng Lạnh của Nguyễn Nho Sa Mạc dự trù xuất bản cách đây 43 năm, nhưng chưa đến tay bạn đọc thì nhà thơ đột ngột qua đời vào cuối tháng 0-1964 lúc nhà thơ của chúng ta mới 20 tuổi, đang học Đệ Nhất.

Nhân lần giỗ thứ 43 của anh, nhóm chủ trương TQBT đã thực hiện số chủ đề NNSM (Thư Quán Bản Thảo Tập 26 tháng 1-2006), đồng thời ấn hành tập thơ Vàng Lạnh mà 43 năm trước chưa thành.

Việc ân hành tập thơ Vàng Lạnh đã được nhà thơ Luân Hoán ấp ủ từ lâu nhưng mãi đến nay vẫn chưa được thực hiện (xin xem bài viết của Luân Hoán trên tạp chí Thư Quán Bản Thảo số 26) (1). Nhận thấy đây là một di sản văn chương quý hiếm, và với sự đồng thuận của những người liên hệ, chúng tôi đã tự nguyện đứng ra lãnh phần giấy mực in ấn để phổ biến tập thơ.

Tập thơ này được in từ tập bản thảo do nhà thơ Uyên Hà chuyển ra từ trong nước. Chỉ dành để tặng những người yêu thơ NNSM, không bán. Như là tấm lòng của chúng tôi về một nhà thơ tài hoa bạc mệnh

Trân trọng

Nhóm chủ trương Tủ Sách Di Sản Văn Chương Miền Nam & Cơ sở Thư Quán

Trần Hoài Thư & Phạm Văn Nhân

(1) đọc “**Gặp Nguyễn Nho Sa Mạc Từ Nguyễn Thị Liên Phụng**”

<http://www.songvinh.com/luanhoan/tacpham/000hoikyroi.htm>

Những bài thơ của NNSN (NTLP) không có trong thi phẩm **Vàng Lạnh**,

Dòng đời Phụng

*tôi nín lặng nhận làm thân con gái
đời tặng tôi mười chín tuổi trên vai
kỷ niệm ra đi như tiếng thở dài
mắt non dại nhìn đời lẩn trên má*

*hình ảnh ngày xưa chập chùng xa lạ
điệu nhạc buồn thuở nhỏ nhẹ âm vang
dĩ vãng buồn thiu âm hưởng mơ màng
tôi bờ ngõ bước hoài trong thế kỷ*

*tuổi trẻ hồn nhiên không người để ý
tôi vào đời với đôi mắt ngây thơ
những yêu thương lạc lõng đến bơ phờ
tôi không phải còn là Liên Phụng nữa*

đường phố hôm nay cột đèn lệ ứa

*tôi lang thang như một kẻ không hồn
bóng cuộc đời ngã gục theo hoàng hôn
tôi nức nở ôm tâm hồn trống rỗng*

*nước mắt rung rung trải dài má mọng
tôi van lơn tìm giao cảm con người
mai mùa xuân giao phó tuổi hai mươi
mười chín tuổi mùa xuân không đứng lại*

Đường khuya

*tôi cúi đầu đi nhanh qua đường phố
nghe tình anh còn chạy đuổi sau lưng
chút hình hài bám vào lòng đại lộ
tóc trái dài ra khắp lối mộng lung*

*phải không anh cuộc đời đang tan vỡ
tôi đi về với mộng寐 mùa thu
tình đầu tiên và trăng tròn em nhớ
tình cầu tan từng mảnh giữa âm u*

*phố đêm khuya như bước vào sa mạc
lửa cột đèn leo lắt thấp vì sao
dãy nhà ngu ngơ làm tôi kinh ngạc
trông lạc vào thế giới của hư vô
nhớ năm xưa cũng phố vắng đường này
những ngọn đèn xanh đỏ hôn nhau*

*những con chim về khuya gọi mẹ
những con người bị ruồng bỏ bơ vơ
chúng cảm thông những âm thầm lặng lẽ
người con gái nửa đêm một mình làm thơ*

Độc Thêm

Nghìn Năm Sa Mạc Thành Tôn

thương nhớ một nhà thơ

người nằm xuống hoang vu hôn sỏi cát

có nghe chẳng lời nói hắt hiu này
kẻ ở lại nhìn đời e thẹn mặt
nên vô cùng mỗi mắt cánh chim bay

còn một chút buồn vương lên cỏ mọc
một chút hồn thất lạc phố tình xưa
thấy gì khác hơn giọng cười tiếng khóc
chợt băng khuâng xanh vắng mắt giao mùa

một năm đó còn gì trong cỏ mộ
tình đã đi ai kẻ nhớ về thăm
còn âm hưởng bước chân mòn mấy phố
cũng ngậm ngùi như hơi thở xa xăm

người nằm xuống giữa vô cùng sa mạc
chiếc hồn thơ bé bỏng ghé nơi nào
ai thấp khối cho bóng chiều râm mát
để canh trường thao thức mấy vì sao

còn nhớ gì khi mùa xuân tìm đến
khi tình yêu đánh thức giấc nghìn năm
làm chút nắng vàng che dòng mắt thẹn
nghe hoang vu hồn sa mạc yên nằm

Thành Tôn
(Thấp Tình, trang 50)

Nén Nhang Cho Người Bạc Mệnh
(Phát hành thi phẩm VL trong ngày giỗ NNSM)

Phạm Ngọc Lư

<http://www.songvinh.com/luanhoan/Tinvan/0Tinvan.htm>